H. C. ANDERSEN

OGNJILO

AKMICKA t.

Naslov originala:

H. C. ANDERSEN

FYRTØJET

ILUSTRIRAO GUSTAV HJORTLUND

H. C. ANDERSEN

OGNJILO

PROSVJETA
ZAGREB 1966

Išao neki vojnik putem stupajući jedan, dva! Jedan, dva! Na leđima je nosio ranac, a o boku sablju — vraćao se kući iz rata. Iznenada na cesti sretne staru ružnu vješticu. Podbradak joj je bio tako velik i tako se objesio da je visio gotovo do grudi. Ona reče:

— Dobro veče, vojniče! Imaš lijepu sablju i veliki ranac. Pravi si vojnik! A sad ćeš još dobiti i para koliko god zaželiš!

— Hvala ti, stara vještice! — reče vojnik.

— Vidiš li ono veliko drvo? — upita vještica i pokaza mu drvo kraj puta. — Iznutra je sasvim šuplje. Uspuzat ćeš se na vrh, pa ćeš vidjeti jednu rupu kroz koju ćeš se uvući u stablo. Vezat ću ti uže oko pojasa da te mogu opet izvući kad me zovneš.

— A šta ću u drvetu? — zapita vojnik.

— Da doneseš para — odgovori vještica. — Kad siđeš na dno drveta, naći ćeš se u jednom dugačkom hodniku, dobro osvijetljenom, jer u njemu gori preko sto svjetiljki. Tada ćeš vidjeti troja vrata s ključevima u bravi. Uđeš li u prvu sobu, vidjet ćeš nasred sobe veliki kovčeg na kojem sjedi jedan pas; u njega su oči kao šalice za čaj, ali ti se ne obaziri na to! Dat ću ti moju pregaču s plavim kockama; prostri je po podu, pa priđi brzo psu i stavi ga na pregaču, a zatim otvori kovčeg i uzmi novaca koliko hoćeš, sav je bakren. Ali ako ti je draže srebro, onda uđi u drugu sobu; tamo sjedi pas u koga su oči kao mlinsko kolo; ti se ne obaziri na to, već ga stavi na moju pregaču i uzmi para koliko te volja. Ako pak želiš zlata, možeš i njega imati koliko ti duša želi, samo uđi u treću sobu. Ali u psa, koji tamo sjedi na kovčegu s novcem, oči su velike i okrugle kao kule. To je tek pas, vjeruj mi! Ali se ne osvrći na to! Stavi ga samo na moju pregaču, i ništa ti neće učiniti, pa uzmi iz kovčega zlata koliko hoćeš.

— To nije rđavo! — reče vojnik. — A što tebi treba da dam, stara vještice? I ti svakako nešto želiš.

— Ne — reče vještica — neću ni marjaša! Donijet ćeš mi samo jedno staro ognjilo koje je zaboravila moja baka kad je posljednji put bila dolje.

— Dobro! Daj mi uže da ga vežem oko pojasa! — reče vojnik.

— Evo ti — reče vještica — a evo i moje pregače s plavim kockama.

Vojnik se uspuza uz drvo, provuče se kroz rupu i nađe se, kako mu je vještica rekla, u velikom hodniku gdje je gorjelo na stotine svjetiljki.

Kad otvori prva vrata, zaista ugleda psa s očima velikim kao šalice, kako bulji u njega.

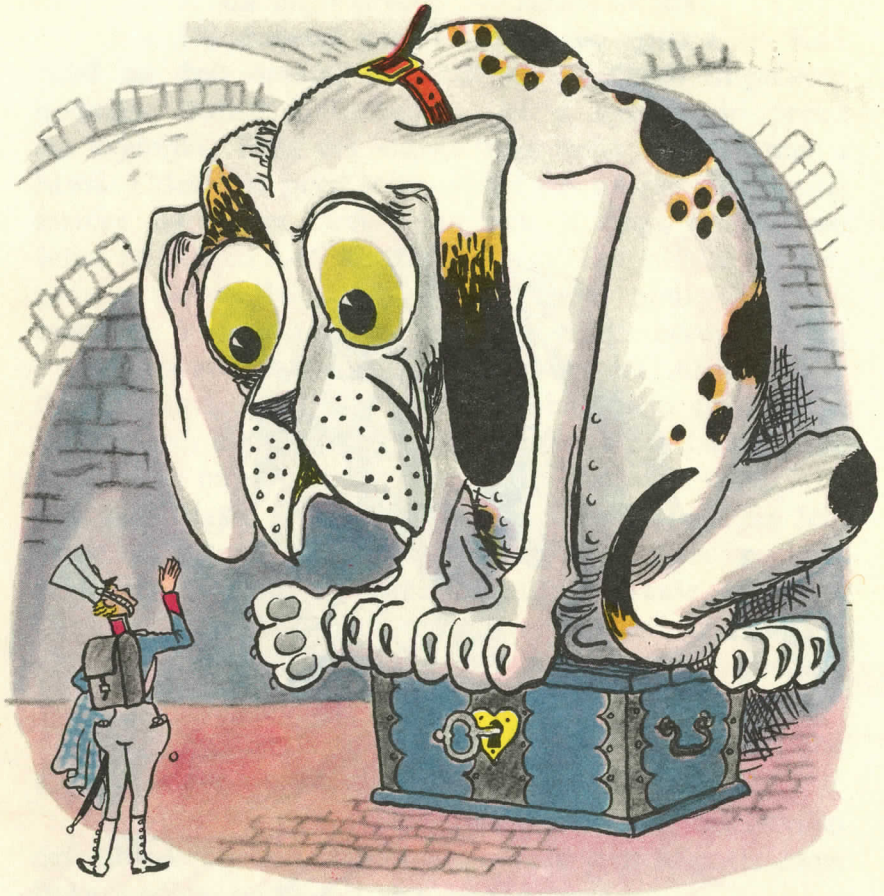

— Baš si sila, momče! — reče vojnik, pa ga stavi na vještičinu pregaču, uze bakrenjaka koliko je moglo da stane u džepove; zatvori kovčeg, metnu psa opet na nj, i uđe u drugu sobu.

Jao! Ovdje je sjedio pas s očima velikim kao mlinsko kolo.

— Nemoj toliko da buljiš u mene — reče vojnik — mogle bi te zaboljeti oči! — pa stavi psa na vještičinu pregaču, ali kad vidje gomilu srebrnjaka u kovčegu, baci sve bakrenjake koje je imao, pa napuni džepove i ranac čistim srebrom. Onda pođe u treću sobu.

Ali je tu tek bilo strašno! U psa, koji tu sjeđaše, oči su zaista bile kao prave kule, a zjenice su mu kolutale u glavi kao točkovi!

— Dobro veče! — reče vojnik i skine kapu, jer takvog psa nikad prije nije vidio. Zatim ga spusti na pregaču i otvori kovčeg.

Au, šta je u njemu bilo zlata! Mogao je njime kupiti cio Kopenhagen i sve praščiće od šećera kod kolačarki, sve olovne vojnike, bičeve i konjiće za ljuljanje, sve igračke na svijetu. Bile su to zaista silne pare.

Sad vojnik izbaci sve srebrnjake iz džepova i ranca, pa uze zlatnike — napuni sve džepove, ranac, kapu i čizme, tako da se jedva kretao. Sad je imao para. Psa ponovo stavi na kovčeg, zalupi vrata, vrati se na mjesto gdje se spustio i viknu:

— Izvuci me, stara vještice!

— Jesi li uzeo ognjilo? — zapita vještica.

— Gle! — reče vojnik — na to sam sasvim zaboravio — pa se vrati po ognjilo.

Vještica ga izvuče. Sad je opet stajao na cesti, sa džepovima, čizmama, rancem i kapom punim zlatnika.

— A šta će ti ognjilo? — upita vojnik.

— To te se ne tiče! — odgovori vještica. — Ti si dobio pare, a meni daj ognjilo!

— Ne lupetaj — reče vojnik — nego brže reci šta ćeš s tim, ili ću ti sabljom odsjeći glavu!

Ali vještica ne htjede ništa da kaže, pa joj vojnik zaista odsječe glavu. Zatim zaveza sav svoj novac u njenu pregaču, prebaci zavežljaj na leđa, metnu ognjilo u džep i pođe ravno u grad.

Bio je to gizdav grad i on uđe u najljepšu gostionicu, zatraži najljepše sobe i jelo koje je najviše volio, jer sad je s tolikim novcem bio vrlo bogat.

Sluzi koji je došao da mu očisti čizme izgledale su one doduše isuviše smiješne i stare za tako bogata gospodina, ali vojnik još ne bijaše stigao da kupi nove — tek sutradan se preobuče u bogatu odjeću. Sad je postao

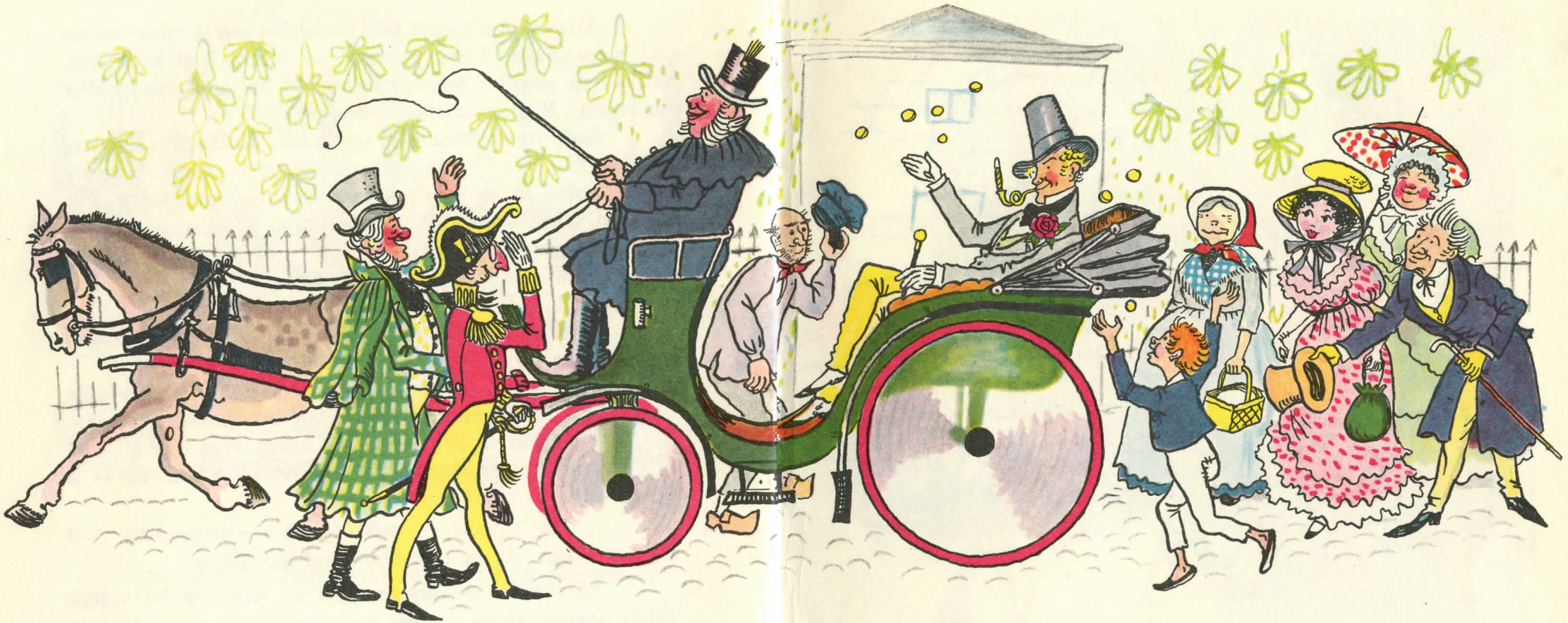

otmjen gospodin i ljudi mu počeše pričati o ljepotama grada, o kralju i dražesnoj kneginjici.

— Gdje je mogu vidjeti? — zapita vojnik.

— Ona se uopće ne može vidjeti! — odgovoriše mu. — Živi u velikom bakarnom dvorcu okruženom visokim zidovima i kulama. Nitko osim kralja ne smije ići k njoj, jer joj je proročeno da će se udati za običnog vojnika, a kralj to ne bi mogao podnijeti.

»Baš bih volio da je vidim!« — pomisli vojnik, ali nikako nije mogao doći do kneginjice.

Sad on stane veselo živjeti i uživati, dijeleći izdašno i siromasima, jer se još sjećao starih dana kada je bio

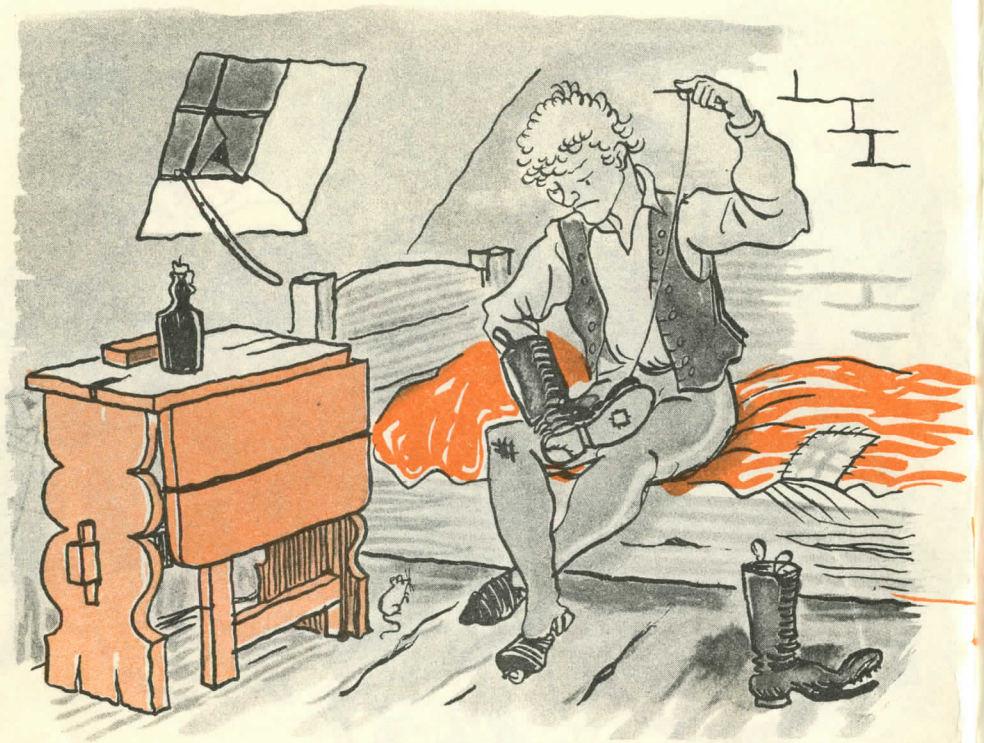

bez prebijene pare. Sad je bio bogat, imao je lijepe haljine, stekao je mnogo prijatelja koji su govorili da je on rijedak čovjek, pravi kavalir, a to se vojniku sviđalo.

Ali kako je svakog dana trošio mnogo novaca a ništa nije zarađivao, naposljetku mu ostadoše samo dva novčića, pa je morao da se iseli iz lijepih soba u neku malu sobicu u samom potkrovlju. Morao je sam čistiti i krpati čizme, a prijatelji ga polako stadoše napuštati.

Jedne mračne večeri, kad nije imao za što da kupi čak ni svijeću, vojnik se sjeti onog ognjila koje bijaše uzeo iz šupljeg drveta. Izvadi ognjilo i malo truda, no čim kresnu vatra i iskre vrcnuše iz kremena, stvori se pred njim onaj pas u koga su oči bile velike kao šalice za čaj, pa reče:

— Što zapovijeda moj gospodar?

— Šta li je ovo? — reče vojnik. — To je neko čarobno ognjilo kad pomoću njega mogu dobiti što god zaželim! Nabavi mi nešto para! — reče psu.

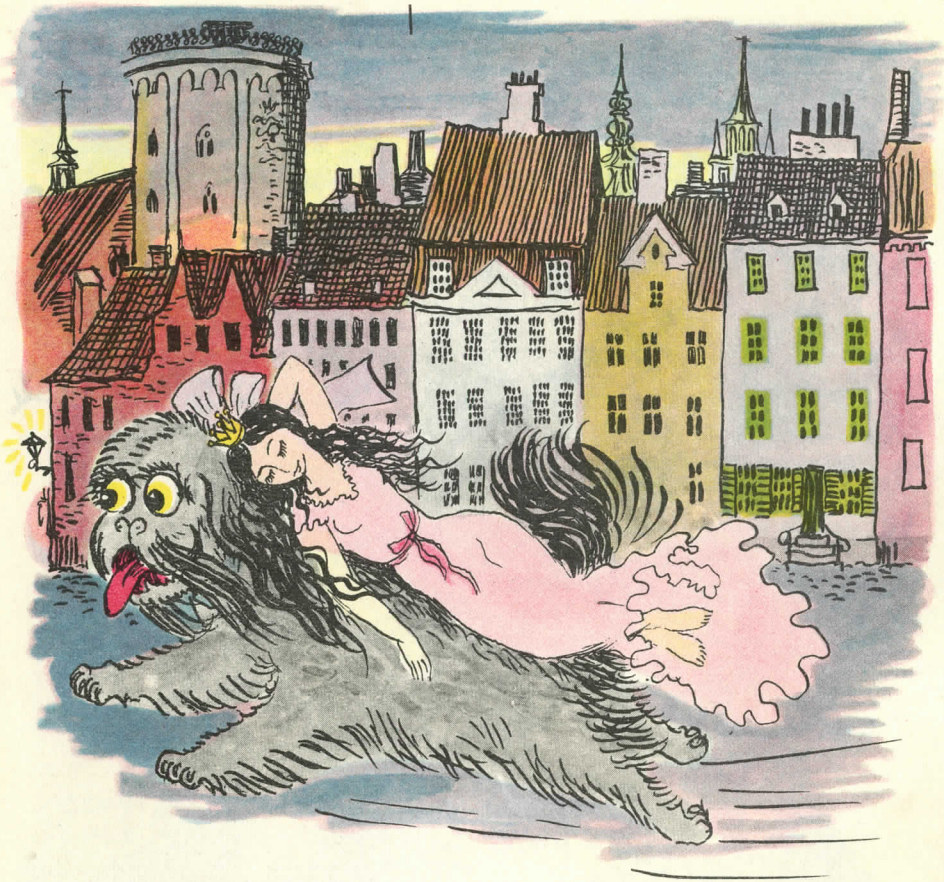

I hop! psa nestade, hop! eto ga opet, a u zubima mu velika kesa s novcem.

Sad je vojnik znao za čarobnu moć ognjila. Kad bi kresnuo jedanput, došao bi pas koji je sjedio na kovčegu s bakarnim novcem, kad kresne dvaput, došao bi onaj

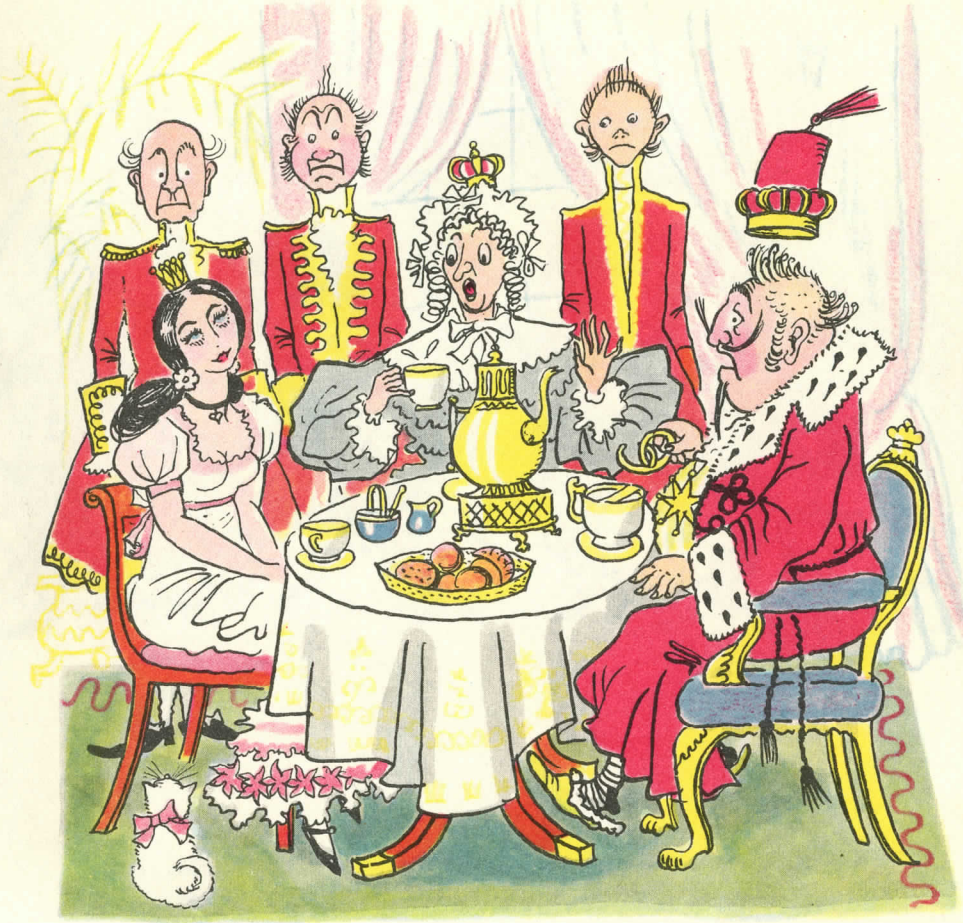

iz sobe sa srebrnim novcem, a kad kresne triput, pojavio bi se onaj koji je čuvao zlato.

Tako se vojnik opet preseli u lijepe sobe, obuče skupocjene haljine, i odmah ga opet prepoznaše prijatelji i ponovo su ga veoma cijenili.

Jednom mu pade na um i lijepa kneginjica. Zar je baš nikako ne može vidjeti? Tada se sjeti ognjila. Kresnu oganj i, gle, dođe pas s očima kao šalice za čaj.

— Sad je, doduše, mrkla noć — reče vojnik — ali bih rado vidio kneginjicu, bar samo za trenutak.

Pas se smjesta izgubi. Prije no što se vojnik snašao, ugleda pred sobom kneginjicu: spavala je na leđima psa i bila tako ljupka da ju je mladić, koji je inače bio pravi vojnik, morao poljubiti.

Pas onda vrati kneginjicu u dvor, a kad svanu jutro, pa kralj i kraljica sjedoše da piju čaj, kneginjica im ispriča kako je usnila čudan san o nekom psu i nekom vojniku: jahala je psa, a vojnik ju je poljubio.

— To je zaista lijepa priča! — reče kraljica.

Naredne noći trebalo je da jedna stara dvorkinja probdi kraj kneginjičine postelje. Ali vojnik je strašno čeznuo da ponovo vidi lijepu kneginjicu, pa naredne noći pas opet dođe, uze djevojku i potrča što je bolje mogao.

Međutim, stara dvorkinja navuče kaljače i potrča isto tako brzo za psom.

Kad vidje da uđoše u jednu veliku kuću, pomisli: »Sad znam gdje je« — pa obilježi kredom vrata. Onda se vrati u dvor i legne, a pas iziđe s kneginjicom iz vojnikove kuće, ali kad vidje križ na vratima, uze i on komad krede

i označi sva vrata u gradu.

Ujutru rano pođu kralj i kraljica, stara dvorkinja i svi oficiri da vide gdje je to kneginjica bila.

— Evo ovdje! — reče kralj kad vidje prva vrata s križem.

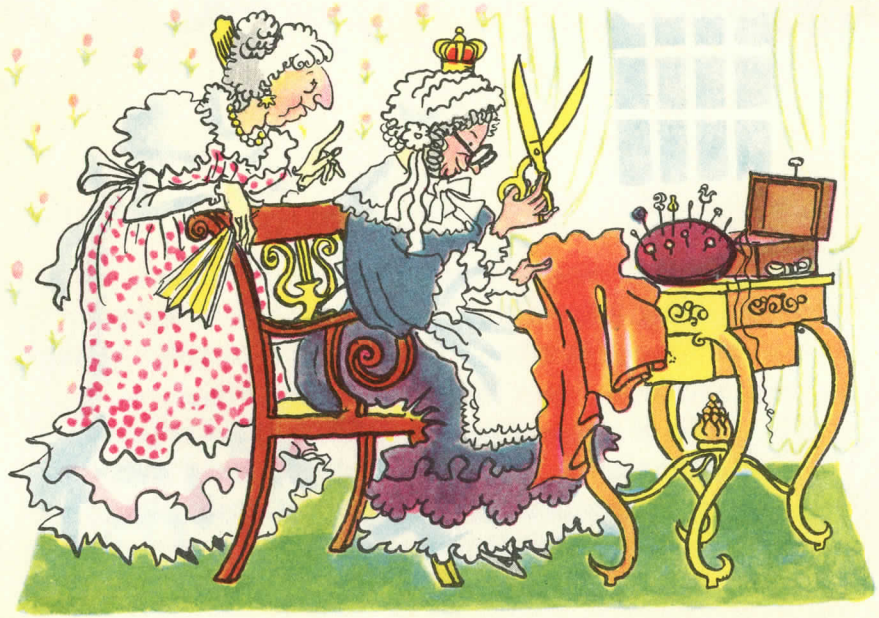

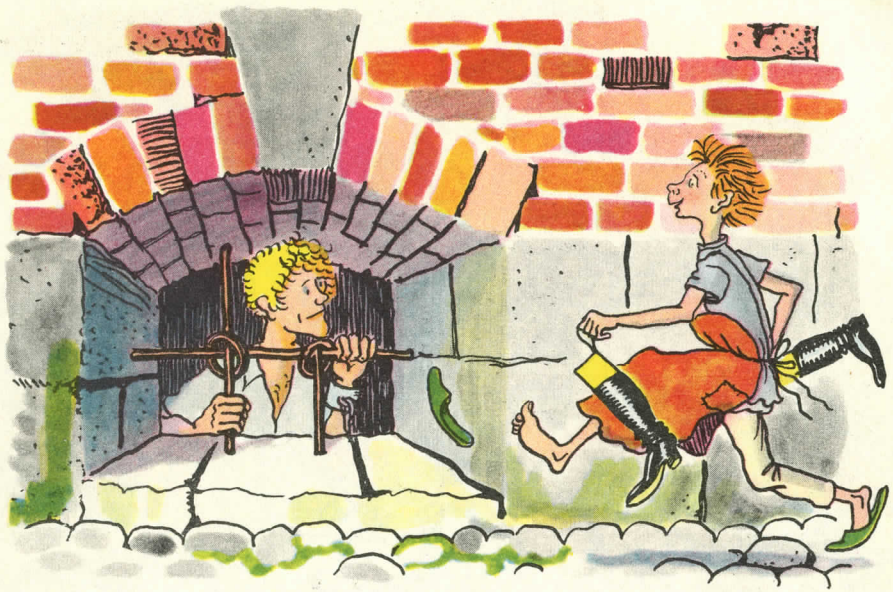

— Ne, ovdje je, mili moj mužu! — reče kraljica, koja je vidjela druga vrata s križem.

— A evo i ovdje jednog, i ondje jednog — povikaše svi. Gdje god bi pogledali, bio je križ na vratima. Tako uvidješe da im traženje ništa ne pomaže.

Ali kraljica je bila vrlo pametna žena, a znala je i nešto više nego da se samo vozi kočijom. Ona uze velike zlatne škare, isiječe komad svile i saši malu lijepu kesu, napuni je sitnom, finom heljdom, sveže je kneginjici o pojas, a zatim probuši rupicu na kesi, kako bi se heljda prosipala i ostavila trag kuda kneginjica prođe.

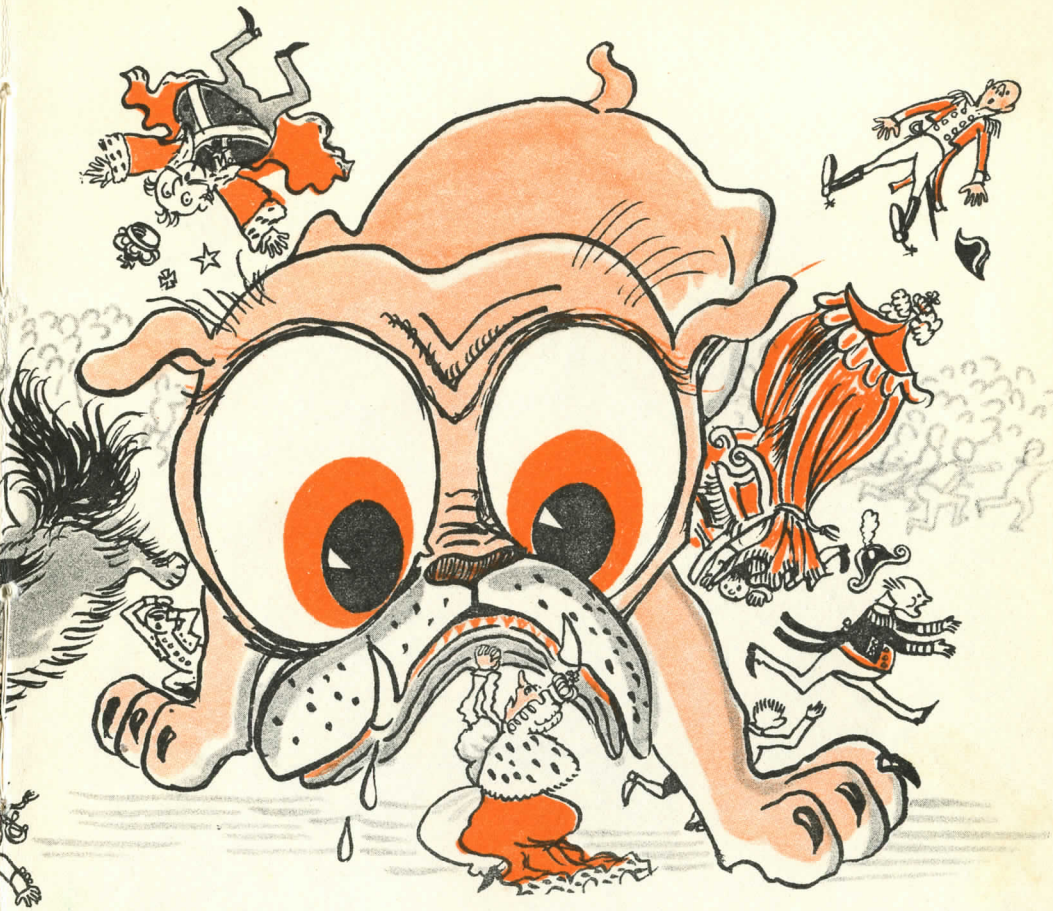

Naredne noći pas opet dođe, uze kneginjicu na leđa i potrča vojniku. Pas nije ni primijetio da se heljda prosipala od dvorca pa sve do vojnikova prozora, kuda se popeo uza zid s kneginjicom.

Ujutru kralj i kraljica vidješe dobro gdje im je kći bila, pa narediše da vojnika uhvate i bace u tamnicu.

Mladić je čamio u tamnici. Trebalo je da sutradan bude obješen. Najgore je bilo to što je svoje ognjilo zaboravio u gostionici. Ujutru vidje kroz željezne rešetke kako se svijet žuri na trg da gleda kako će ga objesiti. Čuo je bubnjeve i ugledao vojnike kako stupaju. Cio svijet se uzmuvao.

Tu se našao i neki postolarski šegrt u kožnoj pregači i papučama — tako je jurio da mu jedna papuča odletje čak do tamničkog zida iza kojeg je vojnik sjedio i virio kroz željezne rešetke.

— Hej! — viknu vojnik šegrtu. — Ne žuri toliko, ništa se neće dogoditi dok ja ne stignem! Otrči, molim te,

u moju gostionicu i donesi mi ognjilo, dat ću ti četiri novčića. Samo dobro poteci!

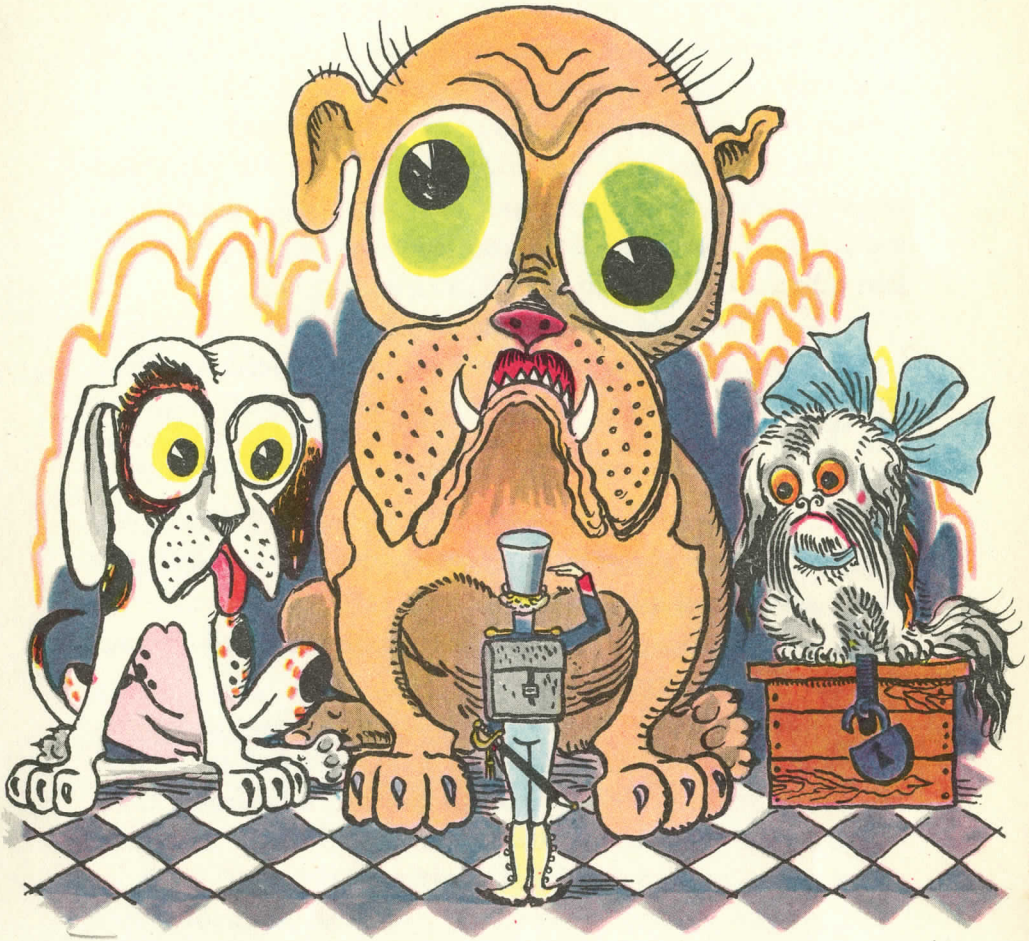

Šegrt je želio da dobije četiri novčića i smjesta otrča po ognjilo, dade ga vojniku... i — ali sad ćemo čuti!

Na trgu su bila podignuta velika vješala, a oko njih su stajali vojnici i mnogo hiljada ljudi. Kralj i kraljica sjedili su na lijepom prijestolju, baš prema sucima

i cijelom vijeću. Vojnik je već stajao pod vješalima, ali kad su htjeli da mu nataknu omču na vrat, on reče da se osuđenom uvijek ispunjava posljednja želja. On želi da popuši lulu duhana, posljednju na ovom svijetu.

Kralj ovo nije htio da odbije, a vojnik tada uze svoje ognjilo i kresnu jedanput, dvaput, triput: pojaviše se sva tri psa — onaj s očima kao šalice za čaj, onaj s očima kao mlinsko kolo i onaj čije su oči bile kao kule.

— Pomozite mi sada da se izbavim! — reče vojnik i psi se odmah baciše na suce i na cijelo vijeće; zgrabiše jednog za noge, drugog za glavu i stadoše ih bacati po nekoliko hvati uvis, tako da su padali i razbijali se kao bundeve.

— Milost! — povika kralj, ali najveći pas ščepa i njega i kraljicu i baci ih za ostalima. Tada se vojnici uplašiše i sav narod povika:

— Mladi vojniče, budi odsad ti naš kralj i uzmi za ženu lijepu kneginjicu!

Onda posadiše vojnika u kraljeve kočije, a sva tri psa su igrala pred njima. Klicalo se »Ura!« dok su dječaci zviždali u prste a vojnici odavali počast. Kneginjica izađe iz bakarnog dvorca i postade kraljica. Svadba je trajala osam dana, a i psi su sjedili za stolom.

Ako jednom budete putovali u Dansku, nemojte zaboraviti da posjetite gradić Odense na otoku Finen. Tamo potražite Andersenovu ulicu i u njoj rodnu kuću velikog danskog pisca Hansa Christiana Andersena. Vidjet ćete: ta ulica ostala je i do danas ista kakva je bila prije više od sto pedeset godina, kada se postolaru Hansu Andersenu i njegovoj ženi pralji Ani Mariji, 2. travnja 1805. godine, rodio prvi sin — Hans Christian. Poslije očeve smrti, četrnaestogodišnji dječak ostavio je gradić Odense i otišao u Kopenhagen, glavni grad Danske. Usred tog velikog i njemu stranog grada, sa samo deset talira u džepu, taj dječak postao je najprije glumac!

Ali to siromašno proletersko dijete bilo je svjesno svojih stvaralačkih moći, probijalo se kroz život, gladovalo, doživljavalo poniženja i — počelo da piše. Njegove pjesme, drame, komedije, satire, humoreske, pripovijetke, putopisi i romani izražavali su duboko poznavanje nepravdi koje je vidio svuda oko sebe i koje je sam doživljavao.

Godine 1835. izišao je prvi svezak Andersenovih bajki, slijedeće godine drugi, ali je tek treći pobudio pažnju kritike, u vrijeme kad su neke od njih već postale prava svojina naroda. Do kraja života (umro je

4. travnja 1875) Andersen je bio poznat kao najveći danski pripovjedač, ali su od mnogobrojnih njegovih književnih radova ostale žive samo bajke. Više od stotinu godina one se prevode na sve jezike svijeta, dramatiziraju se, filmuju i prerađuju u libreta za balete. Andersenovom nagradom svake godine nagrađuje se najbolja knjiga za omladinu u cijelom svijetu.

Andersenov muzej u Odenseu prikuplja sva izdanja Andersenovih djela, pa ćete jednog dana, kad budete putovali u Dansku i navratili na otok Finen, pronaći u biblioteci tog muzeja ovu istu knjigu koja sad krasi vašu biblioteku.

Hans Christian Andersen: O G N J I L O. — Sa danskog prevela Vera Jugović. Redaktor: Vladimir Brodnjak. Korektor Ivanka Horvat. — Zajedničko izdanje: PROSVJETA, Zagreb, MLADINSKA KNJIGA, Ljubljana i VUK KARADŽIĆ, Beograd. — Štampa: Štamparski zavod »Ognjen Prica« Zagreb — 1966.